

بسم ... الرحمن الرحيم

دانشگاه علامه طباطبایی
دانشکده مدیریت و حسابداری

رساله دکتری رشته حسابداری

محرک‌ها و پیامدهای مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی

نگارش

آریو صدر اصفهانی

استاد راهنما

جناب آقای دکتر علی ثقفی

استادان مشاور

جناب آقای دکتر یحیی حساس یگانه جناب آقای دکتر فرخ برزیده

استادان داور

جناب آقای دکتر صابر شعری جناب آقای دکتر علی رحمانی

بهار

۱۳۹۲

فهرست مطالب

۱- فصل اول - طرح و کلیات تحقیق	۱
۱-۱- مقدمه	۱
۱-۲- بیان مسئله	۱
۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق	۲
۱-۴- فرضیه ها و سؤالیهای تحقیق	۳
۱-۴-۱- سؤالات تحقیق	۴
۱-۴-۲- فرضیه های تحقیق	۵
۱-۵- اهداف تحقیق	۷
۱-۶- روش شناسی	۹
۱-۶-۱- نوع روش تحقیق	۹
۱-۶-۲- روش گردآوری اطلاعات و داده ها	۹
۱-۶-۳- مراحل تحقیق	۱۰
۱-۶-۴- جامعه آماری، روش نمونه گیری و حجم نمونه	۱۱
۱-۷- تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی طرح	۱۱
۱-۷-۱- دستکاری سود	۱۱
۱-۷-۲- دستکاری در اقلام تعهدی	۱۲
۱-۷-۳- دستکاری در فعالیتهای واقعی	۱۲
۱-۷-۴- تولید بیش از اندازه	۱۲
۱-۷-۵- هزینه های تولید غیرعادی	۱۲
۱-۷-۶- جریان های نقدی عملیات غیرعادی	۱۳
۱-۷-۷- مخارج اختیاری (اجتناب پذیر) غیرعادی	۱۳
۱-۷-۸- شرکت، سالهای مشکوک به مدیریت سود	۱۴
۱-۷-۹- تخصص حسابرس در صنعت	۱۴
۱-۸- مشکلات و تنگناهای احتمالی تحقیق	۱۵
۱-۹- خلاصه و جمع بندی فصل	۱۶
۲- فصل دوم : مبانی نظری پژوهش و مروری بر تحقیقات پیشین	۱۷
۲-۱- بخش اول - چارچوب نظری مدیریت سود	۱۷
۲-۱-۱- مقایسه عبارات مشابه «مدیریت سود»	۱۹
۲-۱-۱-۱- دستکاری سود	۲۰
۲-۱-۱-۲- مدیریت سود	۲۱
۲-۱-۱-۳- تقلب در سود	۲۱
۲-۱-۱-۴- حسابداری خلاقانه	۲۲
۲-۱-۲- ویژگی های دستکاری سود	۲۲
۲-۱-۳- «دستکاری کاغذی سود» در مقایسه با «دستکاری واقعی سود»	۲۲

محرك‌ها و پیامدهای مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی

- ۲۳-۱-۳-۱- «مدیریت کاغذی سود» در مقایسه با «مدیریت واقعی سود» ۲۳
- ۲۳-۱-۳-۲- «تقلب کاغذی سود» در مقایسه با «تقلب واقعی سود» ۲۳
- ۲۴-۱-۳-۳- «خلافت حسابداری کاغذی» در مقایسه با «خلافت حسابداری واقعی» ۲۴
- ۲۶-۱-۴- شاخص‌های اندازه‌گیری مدیریت سود در تحقیقات تجربی ۲۶
- ۲۶-۱-۴-۱- شاخص اول مدیریت سود: ارقام تعهدی غیرعادی ۲۶
- ۲۹-۱-۴-۲- شاخص دوم مدیریت سود: میزان توزیع سود نقدی ۲۹
- ۳۰-۱-۴-۳- شاخص سوم مدیریت سود: ضریب واکنش سود ۳۰
- ۳۰-۱-۴-۴- شاخص چهارم مدیریت سود: دستکاری در ارقام واقعی ۳۰
- ۳۲-۱-۵- خلاصه و جمع بندی بخش اول ۳۲
- ۳۴-۲-۲- بخش دوم- پدیده دستکاری سود در چارچوب مثلث تقلب ۳۴
- ۳۷-۲-۱- انگیزه‌های (فشارهای) دستکاری سود ۳۷
- ۳۹-۲-۱-۱- اجتناب از زیان و کاهش سود ۳۹
- ۳۹-۲-۱-۲- سطح بدهی‌ها ۳۹
- ۴۰-۲-۱-۳- فرصت‌های رو به رشد شرکت ۴۰
- ۴۱-۲-۱-۴- وجود تامین کنندگان کوتاه‌مدت ۴۱
- ۴۱-۲-۲- فرصت‌های دستکاری سود ۴۱
- ۴۱-۲-۲-۱- فعالیت در صنایع تولیدی ۴۱
- ۴۱-۲-۲-۲- مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی ۴۱
- ۴۲-۲-۲-۳- مالکیت سهامداران نهادی ۴۲
- ۴۴-۲-۲-۴- حسابرس صورتهای مالی ۴۴
- ۴۴-۲-۲-۵- اندازه شرکت ۴۴
- ۴۶-۲-۳- نقش فرهنگ بر مدیریت سود ۴۶
- ۴۷-۲-۲-۴- خلاصه و جمع بندی بخش دوم ۴۷
- ۴۸-۲-۳- بخش سوم - پیامدهای آتی دستکاری سود ۴۸
- ۴۸-۲-۳-۱- ارتباط منفی میان دستکاری سود از طریق ارقام واقعی و عملکرد آتی در شرکت‌ها ۴۸
- ۴۸-۲-۳-۲- ارتباط مثبت میان دستکاری سود از طریق ارقام واقعی و عملکرد آتی در شرکت‌ها ۴۸
- ۴۹-۲-۳-۲-۱- فرضیه فرصت طلبی مدیران ۴۹
- ۴۹-۲-۳-۲-۲- فرضیه پیام رسانی ۴۹
- ۵۰-۲-۳-۳- عدم وجود ارتباط میان دستکاری در ارقام واقعی و سودهای آتی شرکت‌ها ۵۰
- ۵۱-۲-۴- بخش چهارم - سوابق تحقیقات مربوطه در زمینه دستکاری سود ۵۱
- ۵۱-۲-۴-۱- تحقیقات خارجی ۵۱
- ۵۱-۲-۴-۱-۱- وجود ناپیوستگی در توزیع فراوانی سود شرکت‌ها ۵۱
- ۵۵-۲-۴-۱-۲- تحقیقات پیمایشی در زمینه دستکاری در فعالیت‌های واقعی ۵۵
- ۵۶-۲-۴-۱-۳- انواع دستکاری در فعالیت‌های واقعی ۵۶
- ۵۸-۲-۴-۱-۴- تحقیقات مدیریت سود در زمینه حسابرسی ۵۸
- ۶۳-۲-۴-۲- تحقیقات داخلی ۶۳

۶۳	۲-۴-۲-۱- تحقیقات داخلی در زمینه دستکاری اقلام تعهدی
۶۵	۲-۴-۲-۲- تحقیقات داخلی در زمینه دستکاری در فعالیتهای واقعی
۶۷	۲-۴-۲-۳- تحقیقات داخلی در زمینه ناپیوستگی منحنی فراوانی سود در حوالی صفر
۶۷	۲-۴-۲-۴- تحقیقات داخلی در زمینه ارتباط حساسی و مدیریت سود
۷۱	۲-۵- خلاصه و جمع بندی فصل
۷۳	۳- فصل سوم : روش اجرای تحقیق
۷۳	۳-۱- مقدمه
۷۳	۳-۲- روش تحقیق
۷۴	۳-۳- تعریف نظری و عملیاتی متغیرهای اصلی تحقیق و چگونگی اندازه گیری آن
۷۴	۳-۳-۱- متغیرهای اصلی تحقیق
۷۴	۳-۳-۲- چگونگی اندازه گیری متغیرهای اصلی تحقیق
۷۴	۳-۴- جامعه آماری و مشخصات آن
۷۵	۳-۴-۱- شیوه جمع آوری داده ها
۷۵	۳-۴-۲- شیوه نمونه گیری و حجم نمونه
۷۷	۳-۵- روش ها و ابزار تجزیه و تحلیل داده ها
۷۸	۳-۶- آزمون فرضیه های تحقیق
۷۸	۳-۶-۱- آزمون فرضیه ۱ : وجود ناپیوستگی در اطراف سود صفر
۷۸	۳-۶-۱-۱- رویکردهای مورد استفاده جهت آزمون فرضیه اول
۷۹	۳-۶-۱-۲- آماره های تعریف شده جهت آزمون فرضیه اول
۸۰	۳-۶-۱-۳- مشکلات آزمون فرضیه اول
۸۷	۳-۶-۲- آزمون فرضیه ۲ تا ۴ : ویژگی های شرکت سال های مشکوک به مدیریت سود
۸۹	۳-۶-۳- آزمون فرضیات ۵ الی ۸ و ۱۲ الی ۱۶- نقش حسابر بر میزان و نوع دستکاری در فعالیتهای واقعی
۹۲	۳-۶-۴- آزمون فرضیات ۷ و ۸ و ۲۵- نقش تخصص حسابر در صنعت بر مدیریت سود
۹۳	۳-۶-۵- آزمون فرضیات ۲۰ الی ۲۳- پیامدهای آتی دستکاری سود
۹۵	۳-۶-۶- آزمون سایر فرضیات تحقیق- فرصت و فشار موجود برای دستکاری در فعالیتهای واقعی
۹۶	۳-۷- خلاصه و جمع بندی فصل
۹۷	۴- فصل چهارم : تجزیه و تحلیل آماری یافته های تحقیق
۹۷	۴-۱- مقدمه
۹۷	۴-۲- آمار توصیفی تحقیق
۱۰۱	۴-۳- محاسبه شاخص های دستکاری سود
۱۰۴	۴-۴- آزمون نرمال بودن توزیع داده ها
۱۰۵	۴-۵- آزمون فرضیه های تحقیق
۱۰۵	۴-۵-۱- آزمون فرضیه شماره یک
۱۱۱	۴-۵-۲- آزمون فرضیه های مربوط به ویژگی های شرکت های مشکوک به مدیریت سود (فرضیه های ۲ تا ۴ تحقیق)
۱۱۲	۴-۵-۲-۱- آزمون چاو
۱۱۳	۴-۵-۲-۲- آزمون معنی داری اثرات ثابت

محرك‌ها و پیامدهای مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی

- ۱۱۴..... ۴-۵-۲-۳- آزمون هاسمن.....
- ۱۱۴..... ۴-۵-۲-۴- آزمون ناهمسانی واریانس.....
- ۱۱۵..... ۴-۵-۲-۵- همبستگی میان متغیرهای مدل.....
- ۱۱۶..... ۴-۵-۲-۶- آزمون فرضیات ۲ تا ۴ تحقیق.....
- ۱۱۸..... ۴-۵-۳- آزمون فرضیه‌های مربوط به مدل بون، خورانا و رامان (۲۰۰۹).....
- ۱۲۸..... ۴-۵-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به پیامدهای دستکاری سود، گانی (۲۰۱۰).....
- ۱۳۳..... ۴-۵-۵- آزمون فرضیه‌های مربوط به انگیزه‌ها و فرصت‌های دستکاری سود بر مبنای مدل رویچودهری (۲۰۰۶).....
- ۱۳۸..... ۴-۵-۶- آزمون فرضیه ۲۵- ارتباط دستکاری سود از طریق ارقام واقعی و تعهدی.....
- ۱۴۱..... ۴-۵-۷- نقش تخصص حسابرسان در کاهش دستکاری سود با استفاده از مدل یو (۲۰۰۸).....
- ۱۴۳..... ۴-۵-۸- آزمون فرضیه ۲۴ تحقیق.....
- ۱۴۴..... ۴-۶- خلاصه آزمون فرضیه‌ها.....
- ۱۴۷..... فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری.....
- ۱۴۷..... ۵-۱- مقدمه.....
- ۱۴۷..... ۵-۲- خلاصه تحقیق.....
- ۱۴۹..... ۵-۳- نتایج آزمون فرضیه‌ها.....
- ۱۵۱..... ۵-۳-۱- پدیده ناپیوستگی سود.....
- ۱۵۱..... ۵-۳-۲- ویژگی‌های شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود.....
- ۱۵۲..... ۵-۳-۳- انگیزه‌های دستکاری سود.....
- ۱۵۳..... ۵-۳-۴- فرصت‌های دستکاری سود.....
- ۱۵۴..... ۵-۳-۵- پیامدهای دستکاری سود.....
- ۱۵۵..... ۵-۳-۶- ارتباط متقابل میان روش‌های دستکاری سود.....
- ۱۵۵..... ۵-۳-۷- قدرت مدل‌های برآورد دستکاری سود.....
- ۱۵۵..... ۵-۴- محدودیت‌های تحقیق.....
- ۱۵۶..... ۵-۵- پیشنهادها کاربردی.....
- ۱۵۷..... ۵-۶- پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی.....
- ۱۵۹..... ۵-۷- سخن آخر.....
- ۱۶۱..... واژه نامه.....
- ۱۶۳..... کتابنامه.....
- ۱۶۳..... فهرست منابع انگلیسی.....
- ۱۶۷..... فهرست منابع فارسی.....
- ۱۶۹..... پیوست‌ها و ضمیمه پایان نامه.....
- ۱۶۹..... پیوست الف - معرفی متغیرهای تحقیق به ترتیب حروف الفبا.....
- ۱۷۲..... پیوست ب - چگونگی ساختار، مبانی و مفروضات مدل‌های دستکاری در ارقام واقعی.....
- ۱۷۲..... ۱- تعیین وجه نقد عملیاتی غیرعادی.....
- ۱۷۳..... ۲- تعیین هزینه‌های تولید غیرعادی.....
- ۱۷۳..... ۳- تعیین هزینه‌های اختیاری (قابل اجتناب) غیرعادی.....

فهرست مطالب

- پیوست ج - آزمون چو جهت بررسی لزوم تخصیص عرض از مبدا جداگانه برای هر مقطع و دوره ۱۷۴
- پیوست د - جداول مربوط به آزمون مدل گانی (۲۰۱۰) در ارتباط با پیامدهای دستکاری سود ۱۷۵
- پیوست ه - آزمون وایت جهت بررسی وجود یا عدم وجود ناهمسانی واریانس ۱۸۵

فهرست جداول

- جدول ۱-۲- تعاریف متفاوت مدیریت سود..... ۱۸
- جدول ۲-۲- پیشینه تحقیقات خارجی..... ۵۹
- جدول ۳-۲- ماتریس مفهومی تحقیقات خارجی..... ۶۱
- جدول ۴-۲- پیشینه تحقیقات داخلی..... ۶۸
- جدول ۵-۲- ماتریس مفهومی تحقیقات داخلی..... ۷۰
- جدول ۱-۳- تعداد شرکت‌های مورد بررسی تحقیق به تفکیک صنعت و سال ۷۶
- جدول ۲-۳- تعداد شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود به تفکیک صنعت و سال ۷۶
- جدول ۳-۳- محاسبه فاصله طبقات در منحنی فراوانی بر اساس منابع مختلف ۸۰
- جدول ۴-۳- آزمون آماری پدیده ناپیوستگی سود برای شرایطی که راس منحنی در مجاورت آستانه مورد بررسی قرار می‌گیرد..... ۸۵
- جدول ۵-۳- شاخص‌های دستکاری سود از طریق اقلام واقعی و تعهدی ۸۹
- جدول ۱-۴- آمار توصیفی شرکت‌سال‌ها به تفکیک نوع شرکت از نظر دستکاری سود برای تعداد ۲,۹۶۸ شرکت‌سال مورد بررسی..... ۹۸
- جدول ۲-۴- آزمون تفاوت بین میانگین دو گروه شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود و سایر شرکت‌ها ۹۹
- جدول ۳-۴- ضریب همبستگی پیرسون میان متغیرها طی سنوات ۱۳۷۹-۱۳۹۰ برای تعداد ۲,۹۶۸ شرکت‌سال..... ۱۰۰
- جدول ۴-۴- مدل‌های مورد استفاده جهت برآورد دستکاری سود از طریق اقلام واقعی و تعهدی ۱۰۱
- جدول ۵-۴- متوسط ضرایب مربوط به مدل‌های دستکاری سود برای شرکت‌ها طی سنوات ۱۳۷۹-۱۳۹۰..... ۱۰۳
- جدول ۶-۴- آزمون نرمال بودن متغیر سطح دستکاری اقلام واقعی برای شرکت‌ها طی سنوات ۱۳۷۹-۱۳۹۰..... ۱۰۴
- جدول ۷-۴- محاسبه فاصله طبقات در منحنی فراوانی بر اساس منابع مختلف ۱۰۶
- جدول ۸-۴- آزمون فرضیه شماره یک تحقیق ۱۱۱
- جدول ۹-۴- نتایج آزمون اهمیت ضرایب اثرات ثابت، آزمون اثرات ثابت دوره‌ای و مقطعی ۱۱۳
- جدول ۱۰-۴- نتایج آزمون هاسمن در ارتباط با انتخاب اثرات ثابت یا تصادفی ۱۱۴
- جدول ۱۱-۴- ضریب همبستگی میان متغیرهای فرضیه‌های ۲ تا ۴ ۱۱۵
- جدول ۱۲-۴- آزمون فرضیه‌های شماره ۲ تا ۴ ۱۱۶
- جدول ۱۳-۴- ضریب همبستگی موجود میان متغیرهای مستقل مدل بون، خورانا و رامان (۲۰۰۹)..... ۱۱۹
- جدول ۱۴-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به مدل بون، خورانا و رامان (۲۰۰۹)..... ۱۲۰
- جدول ۱۵-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به مدل بون، خورانا و رامان پس از حذف متغیر تخصص حسابرس (۲۰۰۹)..... ۱۲۲
- جدول ۱۶-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به مدل بون، خورانا و رامان (۲۰۰۹) یکبار با حذف متغیر تخصص و یکبار با حذف متغیر نوع حسابرس ۱۲۴
- جدول ۱۷-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به مدل بون، خورانا و رامان (۲۰۰۹) بر روی شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود رو به بالا (با فاصله طبقاتی سود صفر تا یک درصد)..... ۱۲۵

محرك‌ها و پیامدهای مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی

- جدول ۱۸-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به مدل بون، خورانا و رامان (۲۰۰۹) پس از حذف متغیر تخصص حسابرس بر روی شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود رو به بالا (با فاصله طبقاتی سود صفر تا یک درصد)..... ۱۲۶
- جدول ۱۹-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به مدل بون، خورانا و رامان (۲۰۰۹) پس از حذف متغیر نوع حسابرس بر روی شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود رو به بالا (با فاصله طبقاتی سود صفر تا یک درصد)..... ۱۲۷
- جدول ۲۰-۴- مدل‌های مورد استفاده جهت بررسی پیامدهای دستکاری سود ۱۲۹
- جدول ۲۱-۴- خلاصه نتایج حاصل از پیامدهای دستکاری سود بر سود سنوات آتی ۱۳۱
- جدول ۲۲-۴- خلاصه نتایج حاصل از پیامدهای دستکاری سود بر جریان‌های نقدی عملیاتی آتی ۱۳۲
- جدول ۲۳-۴- خلاصه نتایج حاصل از پیامدهای دستکاری سود بر سود سنوات آتی در شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود (تعداد ۴۳۸ شرکت سال)..... ۱۳۳
- جدول ۲۴-۴- خلاصه نتایج حاصل از پیامدهای دستکاری سود بر جریان‌های نقدی عملیاتی آتی در شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود (تعداد ۴۳۸ شرکت سال)..... ۱۳۳
- جدول ۲۵-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به انگیزه‌ها و فرصت‌های دستکاری سود بر مبنای مدل رویچودهری (۲۰۰۶)..... ۱۳۴
- جدول ۲۶-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به انگیزه‌ها و فرصت‌های دستکاری سود بر مبنای مدل رویچودهری (۲۰۰۶) با فاصله طبقاتی سه درصد ۱۳۶
- جدول ۲۷-۴- آزمون فرضیه‌های مربوط به انگیزه‌ها و فرصت‌های دستکاری سود بر مبنای مدل رویچودهری (۲۰۰۶) بر روی شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود ۱۳۷
- جدول ۲۸-۴- آزمون هاسمن برای تعیین روش تاثیرات تصادفی یا تاثیرات ثابت برای آزمون فرضیه ۲۳ در مورد رابطه میان دستکاری سود از طریق اقلام واقعی و تعهدی ۱۳۹
- جدول ۲۹-۴- آزمون معنی‌داری مقطعی و دوره‌ای عرض از مبدا برای آزمون فرضیه ۲۳ در مورد رابطه میان دستکاری سود از طریق اقلام واقعی و تعهدی ۱۳۹
- جدول ۳۰-۴- فرضیه ۲۳- ارتباط دستکاری سود از طریق اقلام واقعی و تعهدی ۱۴۰
- جدول ۳۱-۴- نقش تخصص حسابرس در کاهش دستکاری سود با استفاده از مدل یو (۲۰۰۸) ۱۴۲
- جدول ۳۲-۴- مقایسه ضریب تعیین مدل‌های رویچودهری (۲۰۰۶) و گانی (۲۰۱۰) ۱۴۳
- جدول ۳۳-۴- مقایسه آماره f جزئی برای مقایسه مدل‌های رویچودهری (۲۰۰۶) و گانی (۲۰۱۰) ۱۴۳
- جدول ۳۴-۴- خلاصه نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق، ویژگی‌های شرکت‌های مشکوک به دستکاری رو به بالای سود ۱۴۴
- جدول ۳۵-۴- خلاصه نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق، محرك‌های دستکاری رو به بالای سود ۱۴۵

فهرست نمودارها

نمودار ۱-۳- مقایسه منحنی فراوانی شرکت‌های بزرگ و کوچک با فاصله طبقاتی نیم درصد با استفاده از داده‌های شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار استرالیا ۸۳

نمودار ۲-۳- مقایسه منحنی فراوانی شرکت‌های بزرگ و کوچک با فاصله طبقاتی یک درصد برای شرکت‌های بزرگ و ۴ درصد برای شرکت‌های کوچک با استفاده از داده‌های شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار استرالیا ۸۳

نمودار ۱-۴- توزیع فراوانی متغیر سطح دستکاری ارقام واقعی برای شرکت‌ها طی سنوات ۱۳۷۹-۱۳۹۰ ۱۰۵

نمودار ۲-۴- ناپیوستگی منحنی پراکندگی سود در حوالی سود صفر (با تعداد ۲,۹۶۸ شرکت سال) فاصله طبقاتی یک درصد مطابق با تحقیق گانی (۲۰۱۰) ۱۰۷

نمودار ۳-۴- ناپیوستگی منحنی پراکندگی سود در حوالی سود صفر (با تعداد ۴,۴۶۹ شرکت سال) فاصله طبقاتی یک درصد مطابق با تحقیق گانی (۲۰۱۰) ۱۰۸

نمودار ۴-۴- ناپیوستگی منحنی پراکندگی سود در حوالی سود صفر (با تعداد ۴,۴۶۹ شرکت سال) فاصله طبقاتی ۲,۵ درصد ۱۰۹

نمودار ۵-۴- ناپیوستگی منحنی پراکندگی تغییرات سود در حوالی سود صفر (با تعداد ۲,۹۶۸ شرکت سال) فاصله طبقاتی نیم درصد مطابق با تحقیق رویچودهری (۲۰۰۶) ۱۱۰

فهرست شکل‌ها

شکل ۱ - طبقه‌بندی انواع دستکاری سود ۲۵

شکل ۲ - روش‌ها، مدل‌ها و نتیجه هر یک از روش‌های دستکاری سود بر ارقام گزارش مالی ۳۰

شکل ۳ - مثلث تقلب ۳۴

شکل ۴ - اجزای تشکیل دهنده مثلث تقلب ۳۷

شکل ۵ - نقشه مفهومی تحقیقات انجام شده ۶۲

چکیده

تحقیق حاضر به بررسی محرک‌ها و پیامدهای دستکاری سود از طریق فعالیت‌های واقعی در چارچوب مفاهیم مثلث تقلب می‌پردازد. شرکت‌های کم‌بازده و کم‌تغییر، به عنوان شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود، تعیین گردیده و سطح دستکاری اقلام واقعی و تعهدی در این گروه مورد اندازه‌گیری قرار گرفت. دستکاری سود موجب افزایش غیرعادی اقلام تعهدی و هزینه‌های تولید و همچنین کاهش غیرعادی هزینه‌های اختیاری و جریان‌های نقدی عملیاتی در این گروه از شرکت‌ها گردیده است. در ادامه عوامل انگیزاننده دستکاری سود بررسی گردید و نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق نمایانگر آن بود که دستکاری فعالیت‌های واقعی در شرکت‌هایی با ویژگی‌های اندازه بزرگتر، فرصت‌های رشد، سرمایه‌بر بودن صنعت، انباشت مطالبات و موجودی کالا، افزایش سرمایه و رشد یکباره بدهی‌ها؛ بیش از سایر شرکت‌ها می‌باشد. در نهایت نیز پیامدهای دستکاری فعالیت‌های واقعی بر عملکرد آتی شرکت مورد بررسی قرار گرفته و با پیامدهای دستکاری اقلام تعهدی مقایسه گردید. نتایج حاصل نمایانگر اثرات منفی دستکاری در اقلام واقعی بر عملکرد سنوات آتی شرکت‌ها می‌باشد.

تاثیر نوع حسابرس نیز به عنوان یکی از عوامل بازدارنده دستکاری سود مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق نمایانگر آن بود که صاحبکاران سازمان حسابرسی دارای اقلام تعهدی پایین‌تری نسبت به صاحبکاران سایر موسسات حسابرسی می‌باشند در حالیکه سطح دستکاری اقلام واقعی در بین صاحبکاران سازمان حسابرسی و سایر موسسات حسابرسی فاقد تفاوت معنی‌دار است. چنانچه نمونه مورد بررسی به شرکت‌های مشکوک به دستکاری سود محدود گردد، سطح دستکاری اقلام تعهدی میان صاحبکاران سازمان حسابرسی و سایر موسسات حسابرسی تفاوت معنی‌داری ندارد اما سطح دستکاری اقلام واقعی در صاحبکاران سازمان حسابرسی بیش از سایر موسسات حسابرسی است.

کلیدواژه

مدیریت سود، دستکاری اقلام واقعی، دستکاری اقلام تعهدی، مثلث تقلب،

Earning management, real manipulation, accrual manipulation, fraud triangle

۱- فصل اول- طرح و کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

رشد تجارت و تخصصی شدن امور، موجب جدایی مدیریت از مالکیت شرکت‌ها گردیده است. صاحبان سرمایه، ثروت خود را به امید کسب بازده بیشتر در اختیار مدیران حرفه‌ای و آگاه اقتصادی قرار داده‌اند و به منظور کنترل و ارزیابی عملکرد آنان، پاسخگویی دوره‌ای مدیران را در چارچوب گزارش‌های مالی الزام نموده‌اند. یکی از صورت‌های مالی که بخش عمده‌ای از نیاز اطلاعاتی صاحبان سرمایه را تأمین می‌سازد، گزارش سود و زیان است که انعکاسی از عملکرد واحد تجاری در یک دوره مالی می‌باشد. با توجه به تأکید سهامداران به ارقام سود، مدیران شرکت‌ها انگیزه بالایی جهت دستکاری آن در راستای تأمین سیاستها و اهداف خود دارند. با توجه به بار اطلاعاتی سود حسابداری این رساله چگونگی دستکاری سود و عوامل انگیزاننده آن را در کشور ایران مورد بررسی قرار می‌دهد.

۱-۲- بیان مسئله

اطلاعات ارائه شده در گزارش‌های مالی، خصوصاً سود حسابداری از دو بعد ارزشی و قراردادی برای سهامداران دارای اهمیت ویژه‌ای است و بهترین ابزار برای مدیران جهت حل مشکل «عدم تقارن اطلاعاتی» می‌باشد. اما اصول پذیرفته شده حسابداری به منظور تسهیل فرآیند انتقال اطلاعات، در بسیاری از موارد انعطاف‌پذیر بوده و انجام قضاوت‌هایی را در زمینه عمر مفید، ارزش اسقاط، میزان مطالبات مشکوک‌الوصول یا روش گردش موجودی کالا، به مدیران شرکت‌ها واگذار نموده است. تصور بر این است که با واگذاری برخی از این اختیارات به مدیران، کیفیت صورت‌های مالی بهبود یافته و استفاده‌کنندگان آن می‌توانند قضاوت بهتری را در مورد چگونگی عملکرد واحد انتفاعی داشته باشند. در چارچوب ادبیات حسابداری عقیده بر آن است که قیمت سهام شرکت‌هایی با الگوی مشخص رشد سود، حداکثر خواهد گردید (هندریکسون و ون بردا، ۱۹۹۷). شواهد حاکی از آن است که وقتی شرکت‌ها الگوی مربوطه را نقض کنند، ارزش سهام تا میزان قابل توجهی کاهش می‌یابد لذا فشار زیادی از جانب ذینفعان بر مدیران شرکت‌هایی که

طی چندین سال دارای الگوی رشد سود بوده‌اند، وارد می‌گردد که نتیجه آن ایجاد انگیزه (یا فشار) برای ادامه گزارش افزایش سود و مدیریت سود به منظور دستیابی به سود هدف می‌باشد. (دیجرج و همکاران، ۲۰۰۷)^۱ همچنین با توجه به این واقعیت که مدیران، مسوول اصلی انتخاب و به‌کارگیری روشها، برآوردها و قضاوت‌های حسابداری می‌باشند، به منظور نمایش تصویری مطلوب از روند سودآوری شرکت، فرصت دستکاری سود را در چارچوب اصول و روشهای حسابداری در اختیار دارند.

با توجه به مقدمات ذکر شده به نظر می‌رسد که سه عامل فرصت، فشار [انگیزه] و دلیل تراشی، که به عنوان سه راس مثلث تقلب^۲ معروف است (AICPA, ۱۹۹۷)، در زمینه دستکاری سود حسابداری وجود داشته و احتمال انجام آن را توسط مدیران شرکت‌ها افزایش می‌دهد. به عبارت دیگر فشار وارد از طرف بازار سرمایه و ذینفعان شرکت، فرصت‌های در اختیار مدیران و منافع دستکاری سود برای اداره کنندگان شرکت می‌تواند مقدمات بروز مدیریت سود را در هر بنگاه اقتصادی فراهم سازد. در این رساله، محرک‌ها و پیامدهای دستکاری سود از طریق فعالیت‌های واقعی مورد شناسایی قرار گرفته و با دستکاری سود از طریق اقلام تعهدی مورد مقایسه قرار خواهد گرفت.

با توجه به مسائل ذکر شده به شرح فوق، سؤال اصلی این تحقیق بدین شرح قابل تبیین است: «آیا انگیزه‌ها، فرصتها و پیامدهای دستکاری سود از طریق فعالیت‌های واقعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بر اساس مفاهیم مثلث تقلب قابل تعیین است؟»

۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق

امروزه قابلیت اتکای گزارش‌های مالی و کیفیت سود حسابداری به عنوان معیاری بسیار مهم از سوی بازار سرمایه ایران مورد توجه قرار گرفته است. در فرآیند تصمیم‌گیری، اطلاعات و گزارش‌های بی‌کیفیت، نه تنها ارزش چندانی برای تصمیم‌گیرندگان و فعالان بازار ندارد بلکه آنها را با زیان‌های بالقوه فراوانی مواجه می‌سازد: مدیریت سود موجب می‌شود سرمایه‌گذاران احتمال ورشکستگی را کمتر از واقع ارزیابی کنند (فادنبرگ و تیرویل، ۱۹۹۵)^۳ و همچنین مدیران با استفاده از مدیریت سود، پاداش کوتاه‌مدت خود را، به ضرر سرمایه‌گذاران، حداکثر می‌سازند. (گیدری، اندرو و استیو، ۱۹۹۹)^۴.

از طرف دیگر با توجه ریسک بالای اتکاء صرف به دستکاری اقلام تعهدی، حساسیت موسسات حسابرسی و مقامات مالیاتی بر مسئله دستکاری در اقلام تعهدی و همچنین ویژگی‌های محیطی، گزارشگری و فرهنگی ایران، به نظر

۱ Degeorge et al. (۲۰۰۷)

۲ The Fraud Triangle

۳ Fudenberg and Troie (۱۹۹۵)

۴ Guidry, Andrew and Steve (۱۹۹۹)

می‌رسد که مدیران شرکتهای ایرانی علاقه بیشتری به مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی [و نه دستکاری در ارقام تعهدی] دارند که این نوع مدیریت سود، اثرات بسیار نامساعدی بر عملکرد سال‌های آتی شرکت خواهد داشت.

همچنین تجربیات محقق از فعالیت در شرکت‌های مادر و هلدینگ نمایانگر آنست که به‌دلیل ساختار دولتی و تفکر غالب بر بسیاری از صنایع کشور، ارزیابی مدیران اجرایی شرکت‌ها در برخی موارد، با استانداردها و معیارهایی نظیر میزان فروش محصولات، سطح به‌کارگیری ظرفیت تولید، کاهش و صرفه‌جویی‌های هزینه‌های دوره و ... انجام می‌پذیرد که اقداماتی نظیر دستکاری فعالیت‌های واقعی، مدیران را در جهت نیل به این اهداف یاری می‌رساند.

بررسی‌های مقدماتی محقق در چارچوب متدلوژی تحقیق برگستالر و دیچو (۱۹۹۷) نمایانگر وجود پدیده ناپیوستگی سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که این پدیده نیز خود نمادی از احتمال وجود مدیریت سود در شرکتهای ایرانی می‌باشد. از طرف دیگر بررسی‌های موردی محقق بر روی تعدادی از شرکتهای مشکوک به مدیریت سود در کشور ایران، بیانگر آنست که سود حسابداری آخرین فصل سال این شرکتها هیچگونه تناسبی با سود سایر فصول شرکت ندارد که این پدیده با توجه به نظرات جیکوب و یورگنسون (۲۰۰۶)^۵ [که احتمال دستکاری در فعالیت‌های واقعی در سه ماهه آخر سال مالی را بیشتر از سایر می‌دانند] می‌تواند نمادی از مدیریت سود در برخی از شرکتهای ایرانی باشد.

تحقیقات زیادی در ایران به منظور بررسی کیفیت گزارش‌های حسابداری سازمان حسابداری در مقایسه با سایر موسسات حسابداری عضو جامعه حسابدار رسمی با متدلوژی‌های متفاوت صورت پذیرفته است. در این تحقیق نیز نوع مدیریت سود بین صاحبکاران سازمان حسابداری و سایر موسسات حسابداری مورد مقایسه قرار گرفته و کیفیت گزارش‌های آنها از نظر میزان و نوع مدیریت سود در صورتهای مالی صاحبکاران مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در نهایت نیز نتایج و پیامدهای دستکاری فعالیت‌های واقعی بر سود و جریان‌های نقدی سالهای آتی شرکت بررسی گردیده و با پیامدهای دستکاری ارقام تعهدی مقایسه خواهد شد.

۴-۱- فرضیه‌ها و سوالهای تحقیق

فرضیه‌های تحقیق از سوالات تحقیق استخراج شده است که این سوالات به موضوعاتی نظیر ویژگی‌های عملیاتی شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود از طریق دستکاری ارقام واقعی، عوامل انگیزاننده مدیریت سود در چارچوب مثلث تقلب [فرصت، فشار و دلیل تراشی]، پیامدهای مدیریت سود از طریق دستکاری ارقام تعهدی و واقعی و مقایسه

^۵ Jacob and Jorgensen (۲۰۰۶)

آن با یکدیگر و در نهایت نقش اندازه، شهرت و تخصص موسسات حسابرسی در میزان و نوع مدیریت سود می‌پردازد. سئوالات این تحقیق در پنج گروه اصلی طبقه‌گردیده و شامل ۲۵ سؤال است که با توجه به شرایط ممکن است هر یک از این سئوالات به تعدادی زیرسؤال تقسیم شود.

۱-۴-۱- سئوالات تحقیق

الف) سئوالات مرتبط با ویژگی‌های شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود:

آیا شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود، اقدام به مدیریت سود از طریق دستکاری در فعالیت‌های واقعی می‌کنند؟

خاطر نشان می‌سازد که نماد دستکاری در فعالیت‌های واقعی، وجود پدیده ناپیوستگی سود در حوالی سود صفر، وجود وجه نقد عملیاتی پایین‌تر از حدمعمول، هزینه‌های قابل اجتناب پایین‌تر از حدمعمول و هزینه‌های تولید بیش از حدمعمول است.

ب) سئوالات مرتبط با فرصت انجام مدیریت سود:

آیا شرکت‌هایی که دارای فرصت بیشتری برای مدیریت سود می‌باشند، دستکاری بیشتری در فعالیت‌های واقعی می‌کنند؟

ج) سئوالات مرتبط با فشار وارد بر مدیران برای انجام مدیریت سود:

آیا شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود که دارای فشار بیشتری برای مدیریت سود می‌باشند، دستکاری بیشتری در فعالیت‌های واقعی می‌کنند؟

د) سئوالات مرتبط با عملکرد آتی شرکت:

آیا ارتباطی میان مدیریت سود و عملکرد سال‌های آتی شرکتها وجود دارد؟

ه) سایر سئوالات تحقیق:

آیا قدرت توضیح‌دهندگی مدل رویچودهری (۲۰۰۶) در ارتباط با سطح دستکاری در فعالیت‌های واقعی بالاتر از سایر مدل‌های دستکاری سود است؟

آیا ایجاد محدودیت‌های مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی موجب افزایش مدیریت سود از طریق فعالیت‌های واقعی می‌گردد؟

۲-۴-۱- فرضیه های تحقیق

با توجه به سوالات تحقیق، تعداد ۲۵ فرضیه به شرح زیر برای این تحقیق ارائه گردیده است. خاطر نشان می‌سازد که فرضیات تحقیق در قالب مثلث تقلب و مشابه با طبقه‌بندی سوالات تحقیق در پنج گروه ارائه گردیده است.

الف) فرضیات مرتبط با ویژگی‌های شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود:

- شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود، اقدام به مدیریت سود از طریق دستکاری در فعالیت‌های واقعی می‌کنند.

فرضیه ۱: پدیده ناپیوستگی سود در حوالی سود صفر در منحنی پراکندگی شرکت-سالها، مشاهده می‌شود.

فرضیه ۲: وجه نقد عملیاتی در شرکت مشکوک به مدیریت سود به‌طور غیرعادی پایین‌تر^۶ است.

فرضیه ۳: هزینه‌های قابل اجتناب در شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود به‌طور غیرعادی پایین‌تر^۷ است.

فرضیه ۴: هزینه‌های تولید در شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود، به‌طور غیرعادی بالاتر است.

ب) فرضیات مرتبط با فرصت انجام مدیریت سود:

- شرکت‌هایی که دارای فرصت بیشتری برای مدیریت سود می‌باشند، دستکاری بیشتری در فعالیت‌های واقعی می‌کنند.

فرضیه ۵: مدیریت سود تعهدی در شرکتهایی که حسابرسی صورتهای مالی آنها توسط سازمان حسابرسی صورت می‌پذیرد، کمتر از سایر شرکتها است.

فرضیه ۶: مدیریت سود واقعی در شرکتهایی که حسابرسی صورتهای مالی آنها توسط سازمان حسابرسی صورت می‌پذیرد، بیشتر از سایر شرکتها است.

فرضیه ۷: شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود که توسط موسسات حسابرسی متخصص در صنعت حسابرسی می‌شوند، دارای مدیریت سود تعهدی کمتری نسبت به سایر شرکت‌های مشکوک می‌باشند.

فرضیه ۸: شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود که توسط موسسات حسابرسی متخصص در صنعت حسابرسی می‌شوند، دارای مدیریت سود واقعی بیشتری نسبت به سایر شرکت‌های مشکوک می‌باشند.

فرضیه ۹: شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود که فعال در صنایع تولیدی می‌باشند، مدیریت سود بیشتری نسبت به شرکت مشکوک فعال در صنایع غیرتولیدی دارند.^۸

^۶ unusually low cash flow from operation

^۷ Unusually low discretionary expense

فرضیه ۱۰: شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود که دارای مجموع موجودی کالا و حسابهای دریافتی بیشتری هستند دارای هزینه‌های تولید غیرعادی بیشتری از سایر شرکت‌های مشکوک می‌باشند.

فرضیه ۱۱: شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود که دارای سهامدار نهادی کمتری می‌باشند دارای مدیریت سود بیشتری نسبت به سایر شرکت‌های مشکوک می‌باشند.

فرضیه ۱۲: مدیریت سود در شرکت‌هایی که اندازه کوچکتری دارند، بیشتر از سایر شرکتها است.

ج) فرضیات مرتبط با فشار وارد بر مدیران برای انجام مدیریت سود:

• شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود که دارای فشار بیشتری برای مدیریت سود می‌باشند، دستکاری بیشتری در فعالیت‌های واقعی می‌کنند.

فرضیه ۱۳: مدیریت سود در شرکت‌هایی که شرایط مالی نامساعدی دارند، بیشتر از سایر شرکتها است.

فرضیه ۱۴: مدیریت سود در شرکت‌های کاربر، بیش از سایر شرکتها است.

فرضیه ۱۵: مدیریت سود در شرکت‌هایی که در سال مورد بررسی رشد فروش بالاتری دارند، بیشتر از سایر شرکتها است.

فرضیه ۱۶: مدیریت سود در شرکت‌هایی که در سال مورد بررسی سطح بالاتری از تامین مالی دارند، بیشتر از سایر شرکتها است.

فرضیه ۱۷: شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود که دارای نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (M/B) بالاتری می‌باشند، دارای مدیریت سود بیشتری نسبت به سایر شرکت‌های مشکوک هستند.^۹

فرضیه ۱۸: هر چه تعهدات جاری (نسبت بدهی جاری به دارایی) شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود بیشتر باشد، میزان مدیریت سود شرکت بیشتر از سایر شرکت-سال‌های مشکوک می‌باشد.

فرضیه ۱۹: هر چه نسبت بدهی شرکت‌های مشکوک به مدیریت سود بیشتر باشد، میزان مدیریت سود شرکت بیشتر از سایر شرکت‌های مشکوک می‌باشد.

د) فرضیات مرتبط با عملکرد آتی شرکت:

• میان مدیریت سود و عملکرد سالهای آتی شرکتها ارتباط وجود دارد.

۸ استراتژی تخفیف فروش هم در شرکت‌های تولید و هم در شرکت‌های غیر تولیدی مورد استفاده قرار می‌گیرد. اما استراتژی تولید بیش از اندازه تنها توسط شرکت‌های تولیدی قابل اجرا است.

۹ اسکینر و اسلوان (۲۰۰۲) اظهار می‌دارند که قیمت سهام شرکت‌هایی که دارای موقعیت‌های روبه‌رشد می‌باشند در صورت گزارش زیان، نسبت به سایر شرکتها کاهش بیشتری می‌یابد.

فرضیه ۲۰: رابطه منفی میان مدیریت سود از طریق دستکاری در فعالیتهای واقعی و سودخالص سالهای آتی شرکتها وجود دارد.

فرضیه ۲۱: رابطه منفی میان مدیریت سود از طریق دستکاری در فعالیتهای واقعی و وجه نقد عملیاتی سالهای آتی شرکتها وجود دارد.

فرضیه ۲۲: میان مدیریت سود از طریق دستکاری در ارقام تعهدی و سودخالص سالهای آتی شرکتها رابطه‌ای وجود ندارد.

فرضیه ۲۳: میان مدیریت سود از طریق دستکاری در ارقام تعهدی و وجه نقد عملیاتی سالهای آتی شرکتها رابطه‌ای وجود ندارد.

ه) سایر فرضیات تحقیق:

فرضیه ۲۴: قدرت توضیح‌دهندگی مدل رویچودهری (۲۰۰۶)^{۱۰} در برآورد سطح دستکاری در فعالیتهای واقعی پایین تر از مدل گانی (۲۰۱۰) می‌باشد.

فرضیه ۲۵: ایجاد محدودیت‌های مدیریت سود از طریق ارقام تعهدی موجب افزایش مدیریت سود از طریق فعالیتهای واقعی می‌گردد.

۵-۱- اهداف تحقیق

هدف از انجام این تحقیق، بررسی پیرامون مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیتهای واقعی در کشور ایران بر مبنای ویژگیهای گزارشگری ایران، شناسایی عوامل انگیزاننده آن در شرکتها در چارچوب عوامل سه گانه مثلث تقلب و پیامدهای آن بر عملکرد سالهای آتی می‌باشد. اگر چه در کشورهای دیگر در این زمینه تحقیقاتی انجام شده است اما امکان کاربرد نتایج تحقیقات انجام شده در دیگر کشورها بدون انجام بررسی‌های بیشتر و در نظر گرفتن ویژگی‌های محیطی کشور ممکن نخواهد بود. اما در این تحقیق پنج هدف فرعی که از هدف اصلی نشات می‌گیرد نیز وجود دارد:

۱- پدیده ناپیوستگی منحنی سود در حوالی سود صفر که نمادی از احتمال مدیریت سود می‌باشد در فرضیه اول و بر اساس تحقیقات برگستالر و دیچو (۱۹۹۷)، دوریچی و ایتسون (۲۰۰۵)، جیکوب و یورگنسون (۲۰۰۶) و رویچودهری (۲۰۰۶) مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱۰ Roychowdhury (۲۰۰۶)

- ۲- نوع و میزان مدیریت سود بین صاحبکاران سازمان حسابرسی و سایر موسسات حسابرسی و در نهایت کیفیت حسابرسی دو گروه مذکور در فرضیه‌های ۵ تا ۸ مورد مقایسه، آزمون و بررسی قرار می‌گیرد.
 - ۳- بررسی پیامدهای آتی مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی بر عملکرد سالهای آتی شرکت‌ها و مقایسه آن با پیامدهای مدیریت سود از طریق دستکاری ارقام تعهدی [فرضیه‌های ۲۰ تا ۲۳]
 - ۴- شناسایی شرکت‌هایی که در بورس اوراق بهادار تهران دارای شاخص‌های مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی می‌باشند و بررسی انگیزه‌های انجام این اقدام در چارچوب سه محرك فرصت، فشار و دلیل تراشی
 - ۵- برآورد میزان یا درصد شرکت‌هایی که در هر صنعت دارای شاخص‌های مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی می‌باشند.
- با توجه به اهمیت قابلیت اتکاء اطلاعات حسابداری و ارقام سود برای بازار سرمایه، شاید بزرگترین چالش و سؤال محققینی که در زمینه مدیریت سود فعالیت می‌کنند این باشد که کدام سود، عاری از هرگونه دستکاری است. این تحقیق نیز با هدف ارائه پاسخی منطقی و تئوریک به پرسش فوق طراحی گردیده و با شناسایی عوامل اثرگذار بر کیفیت سود حسابداری و احتمال مدیریت سود در تلاش است که در جهت بهبود اتکاء سهامداران به گزارش‌های مالی گام برداشته و امکان برآورد کیفیت سود حسابداری و اظهار نظر حسابرسان را فراهم آورد.
- علیرغم اینکه تحقیقات فراوانی در ایران در رابطه با کیفیت سود و مدیریت سود از طریق ارقام تعهدی صورت پذیرفته اما مدیریت سود از طریق دستکاری در فعالیت‌های واقعی موضوع نسبتاً جدیدی است که توجه اندکی از جانب محققان زمینه‌های حسابداری و مالی به آن صورت گرفته است.
- اهمیت موضوع از نظر بازار سرمایه، تحلیل و بررسی یکی از جوانب دستکاری سود است که کمتر مورد توجه بازار سرمایه و رسیدگی حسابرسان قرار گرفته است. کمبود تحقیقات داخلی در این حوزه، محقق را بر آن داشت که تحقیق خود را در ارتباط با بررسی روش‌ها و عوامل انگیزاننده دستکاری فعالیت‌های واقعی پایه‌ریزی نماید.
- این تحقیق می‌تواند جهت گروه‌های مختلف نظیر نهادهای نظارتی و استفاده کنندگان اطلاعات صورت‌های مالی به شرح زیر کاربرد داشته باشد:
- سازمان بورس اوراق بهادار: علیرغم اینکه مدیریت سود از طریق فعالیت‌های واقعی اقدام غیرقانونی نمی‌باشد اما اثرات نامطلوب آن تا سال‌ها بر عملکرد شرکتها باقی خواهد ماند. لذا نتایج این تحقیق می‌تواند سازمان بورس اوراق بهادار را به منظور تدوین برنامه‌ای مناسب جهت نظارت و کنترل بر گزارشگری مالی شرکت‌های عضو بورس و افشاء اطلاعات مالی مربوط یاری رساند.

- سازمان حسابرسی و کمیته تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی: آگاهی از دستکاری فعالیت‌های واقعی، نه تنها برای سهامداران شرکت مهم است بلکه برای هیات‌های تدوین استاندارد نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا این پدیده می‌تواند ناشی از تدوین استانداردهای محدودکننده مدیریت سود اقلام تعهدی باشد. اورت و واگن‌هوفر (۲۰۰۵)^{۱۱} اظهار می‌دارند که در شرایطی که استانداردهای حسابداری سفت و سخت بوده و در نتیجه دستکاری اقلام تعهدی را محدود سازد، مدیریت سود از طریق دستکاری در فعالیت‌های واقعی افزایش می‌یابد لذا به نظر می‌رسد با توجه به اثرات سوء پدیده مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی، نتایج این تحقیق می‌تواند مورد استفاده سازمان حسابرسی و کمیته تدوین استانداردهای قرار گیرد و الزام افشاء چنین اقداماتی توسط شرکت در استانداردهای حسابداری لحاظ گردد.
- استفاده‌کنندگان صورتهای مالی به طور عام و بازار سرمایه به طور خاص جهت شناخت کیفیت سود شرکت و حسابرسی صورتهای مالی: علیرغم اثرات نامطلوبی که پدیده دستکاری اقلام واقعی بر عملکرد آتی شرکت‌ها دارد، نتایج حاصل از تحقیقات خارجی انجام شده به شرح فصل دوم رساله حاکی از آن است که موسسات حسابرسی توجه کمتری به این مقوله دارند و اغلب برنامه‌های حسابرسی بر اساس کشف دستکاری در اقلام تعهدی تنظیم می‌شود. نتایج این تحقیق می‌تواند الگویی را در اختیار بازار سرمایه برای شناخت شرکتها و صنایع مشکوک به مدیریت سود از طریق دستکاری فعالیت‌های واقعی قرار دهد.
- سایر محققان فعال در زمینه مدیریت سود: با توجه به اینکه این تحقیق به جنبه‌های کمتر شناخته شده مدیریت سود می‌پردازد، می‌تواند مورد استفاده سایر محققان فعال در زمینه مدیریت سود قرار گیرد.

۶-۱- روش شناسی

۱-۶-۱- نوع روش تحقیق

این تحقیق از نوع توصیفی همبستگی با رویکرد کاربردی بوده و از نظر روش تحقیق از نوع پس رویدادی برمبنای اطلاعات گذشته است.

۲-۶-۱- روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها

در این تحقیق اطلاعات مورد نیاز شرکتها نظیر سود حسابداری، فروش، بهای تمام شده کالای فروش رفته و هزینه‌های قابل اجتناب، وجه نقد حاصل از عملیات و ... از سیستم جامع اطلاع رسانی ناشران بورس اوراق بهادار (کدال) و سایر نرم افزارهای مرتبط نظیر تدبیر پرداز و ره‌آوردنویین جمع‌آوری گردید. در مرحله بعدی با استفاده

^{۱۱} Ewert and Wagenhofer (۲۰۰۵)